

VÁCLAV HAVEL: DÁLKOVÝ VÝSLECH

Sedmdesátá léta

UKÁZKA

John Lennon v jednom interview řekl, že léta sedmdesátá stála za hovno. A skutečně: když se tak na ně dnes zpětně díváme, připadají nám ve srovnání s tak pestrými, bohatými a produktivními léty šedesátými jaksi nanicovatá, bez atmosféry, bez výraznějších duchovních a kulturních pohybů. Po velkém společenském vzepětí roku osmašedesátého, sovětské intervenci a její drásavé dohře vystřídal Dubčeka Husák a záhy začlo dlouhé období mrtvolného ticha. Staronová vládnoucí garnitura se rychle zformovala a provedla všechny ty čistky, zákazy a likvidace; lidé se stáhli do sebe a přestali se zajímat o věci obecné. Začíná éra rezignované apatie a obsáhlé demoralizace. Společnost byla atomizována, drobná ohniska vzdoru byla zničena, nezávislé myšlení a tvorba se uchýlily do zákopů soukromí.

Odevšud jsem byl – tak jako většina mých kolegů – vypuzen, veřejně jsem byl označen za nepřítele, byl jsem dokonce obžalován z podvracení republiky (soud nebo vězení z toho však nebyly), a i mně posléze nezbývalo než se stáhnout do ústraní: zdržovali jsme se s ženou převážně na Hrádečku, naší chalupě v Krkonoších, kterou jsme si postupně zadaptovali a pěkně zařídili. Počátkem sedmdesátých let jsem se dost sblížil s některými kolegy, které stihl podobný osud. Každoročně se v létě sjížděli na naší chalupě, kde jsme měli své miniaturní spisovatelské „sjezdy“. Tradice, tehdy založená, se různě vyvíjela a v jiné podobě trvá vlastně dodnes. S jinými kroužky nebo prostředními jsme valné kontakty neměli. Řekl bych, že jsme se všichni, byť každý po svém, tak trochu dusili ve vlastní štávě. V roce 1974 jsem byl asi deset měsíců zaměstnán jako dělník v trutnovském pivovaře. Šel jsem tam z potřeby nějaké změny; dusivé neděnění, jímž jsem byl obklopen, mi začlo jít trochu na nervy, chtěl jsem nahlédnout do jiného prostředí, přijít mezi jiné lidi. Prvním výraznějším předělem či interpunkčním znaménkem v té dlouhé a nudné větě sedmdesátých let byl pro mne osobně rok 1975. A to hned z tří důvodů.

Za prvé: dozrál ve mně úmysl nebýt nadále už jen pasivním objektem dějin. A tak jsem napsal obsáhlý veřejný dopis dr. Husákovi, v němž jsem se pokusil rozebrat smutnou společenskou situaci v naší zemi, ukázat na hloubku duchovní, morální a sociální krize, která se skrývá za zdánlivě poklidným životem, a v němž jsem na adresáta apeloval, aby si uvědomil míru své odpovědnosti za tu celkovou mizerii. Ten dopis byl pro mne tedy v prvním plánu aktem jakési „autoterapie“: měl jsem pocit, že jsem se napřímil; líp se mi dýchalo, protože jsem už v sobě nedusil pravdu. Skončil jsem prostě s čekáním na zlepšení světa a přihlásil se ke svému právu do světa zasahovat nebo se k němu vyjadřovat. Zřejmě jsem se strefil do okamžiku, kdy to věčné čekání přestávalo bavit i mnoho jiných lidí, kteří začínali být už unaveni ze své únavy. Můj dopis tehdy opisoval kdekdo a četl ho snad každý, komu není všechno úplně jedno.

Druhou pro mne osobně dost důležitou událostí toho roku bylo, že jsem napsal jednoaktovku Audience. Byla inspirována mým pobytem v pivovaře a poprvé se v ní objevila

postava spisovatele Vaňka. Původně byla myšlena hlavně pro pobavení přátel, kterým jsem ji chtěl při letním setkání na Hrádečku přečíst. I tato hra – k mému překvapení – měla velký ohlas a časem doslova zpopulárněla; Nejprve jako text, později namluvena hercem Pavlem Landovským a mnou na magnetofonový pásek. Stávaly se mi takové věci, že jsem třeba vezl stopaře a on, aniž věděl, kdo jsem, mi začal z té hry citovat, nebo že jsem v hospodě slyšel mladé lidi volat na sebe přes celou místnost repliky z té hry. I to bylo přirozeně pro mne velmi povzbudivé.

Třetím důležitým zážitkem z roku 1975 bylo představení mé hry Žebrácká opera. Je to volná variace na staré téma, s Brechtem to nemá nic společného. Můj dávný přítel Andrej Krob ji amatérsky nastudoval se skupinou svých přátel, bez ohledu na to, že jsem tak přísně zakázán. Uvedli ji – pochopitelně jen jednou – v sále restaurace U Čelikovských v Horních Počernicích. Do poslední vteřiny jsem nevěřil, že se představení uskuteční, ale pozvali jsme kdekoho. Následky na sebe nenechaly dlouho čekat, byla z toho velká aféra, kterou se zabývaly všechny možné instituce, následovaly výslechy a sankce... Pro mne to bylo důležité tím, že jsem po sedmi letech poprvé (a na dalších jedenáct let naposled) spatřil svou hru na jevišti a na vlastní oči mohl vidět, že když chci, stále ještě dovedu napsat něco, co se dá hrát.

Všechny tyto události dohromady mi zkrátka vrátily pocit, že ještě k něčemu jsem, a daly mi energii k dalšímu podnikání.

Ukázka byla redakčně upravena a krácena pro vzdělávací účely projektu Číst Havla.

Celý text je k dispozici v elektronickém archivu Knihovny Václava Havla. Do vstupu je nutná registrace, je zdarma a potvrzena automaticky ihned po vyplnění údajů. Vstup do elektronického archivu [zde](#).